

# זאב בן-חיים



בינואר 2003 ערכה האוניברסיטה העברית בירושלים יום עיון ארצי על הלשון העברית במלאות תשעים וחמש שנה לפרופ' זאב בן-חיים. לציון האירוע ובאיחולים לחיים טובים ולאריכות ימים מובא כאן קטע מתוך מכתבו מיום ט"ו בשבט התשמ"ה (6 בפברואר 1985).

ד"ר אמיר היקר,

קראתי בעניין רב את רב-שיח על תולדות האקדמיה למדעים, ומבקש אני להעיר את ההערות הבאות, שיש בהן - כמדומני - לתרום להבהרת עניינים שנזכרו ברב-שיח האמור:

א) לשאלת "אקדמיות בישראל" (עמ' 1-2). צריך לזכור כי כעשר שנים לפני הקמת האקדמיה למדעים, החליטה הממשלה להקים אקדמיה ללשון העברית, וכעבור שלוש שנים מאז החלטה בשנת תשי"ג - 1953 חוקקה הכנסת חוק מיוחד בעניין זה. וכך הייתה ההשתלשלות:

1) ביד-טו טבת תש"ז (1947) החליט ועד הלשון "שמוסדות הוועד (הנשיאות והוועד המרכזי) ימשיכו בפעולה בכלל, והוועדה לבדיקת תכניות הפעולה תעבד הצעות להפיכת ועד הלשון לאקדמיה" (זיכרון דברים של הישיבה פורסם בלשונונו טז עמ' 77-81).  
2) החלטה זו הובאה בשעתה לפני בן-גוריון. שנתיים אחר כך, חודשים ספורים לאחר הקמת המדינה (ז' לחנוכה תש"ט - 1949), קיים ועד הלשון את האספה הכללית הפומבית לקראת הקמת האקדמיה ללשון העברית" בהשתתפות ראש הממשלה

בן-גוריון, ראש ההסתדרות הציונית ורקטור האוניברסיטה העברית (ראה זיכרון דברים לשוננו טז עמ' 250 ואילך). כדאי לציין כי בן-גוריון בנאומו, שהגיה לפני הדפסתו, לא נקט את השם אקדמיה ללשון העברית, אלא האקדמיה העברית, ודיבר על "תנופה חינוכית משותפת של המדינה ועושי דברה ושל אנשי הרוח וכוחות המדע בעם כולו". אך על אקדמיות בלשון רבים דיבר בפירוש קלוזנר, שם עמ' 264: "אנו מעיזים לייסד אקדמיה ראשונה, ללשון העברית, שבוודאי תבואנה אחריה אקדמיות לספרות ולאמנות, למדעי הטבע ולמדעי הרוח".

רעיון של "אקדמיות" היה לו מהלכים באותם הימים.

ב) לעניין הצעת בן-גוריון לכנות אקדמיה בשם "בית ועד" (עמ' 5). בן גוריון התנגד בצורה נמרצת לכנות מוסד עליון למדע בשם לוועיזי וטען כי ועד הוא שם מקביל עברי לאקדמיה. ואמנם בהצעת החוק של הממשלה (תמוז תשי"ג) נאמר: מוקם בזה מוסד עליון למדע הלשון העברית בשם ועד הלשון העברית. ניטש ויכוח חריף בין

## האקדמיה ללשון העברית

ירושלים, קרית האוניברסיטה, ת"ד 3449, טלפון 632242/3 מיקוד: 034 01

בנושכנו ישיבה נא  
ט"ו

ירושלים, ט"ו בשבט התשמ"ה  
6 בפברואר 1985

לכבוד

ד"ר שמעון אמיר

טנהל האקדמיה הלאומית למדעים

ת"ד 4040

ירושלים 91 040

ד"ר אמיר היקר,

קראתי בעניין רב את רב-שיח על תולדות האקדמיה למדעים, ומבקש אני להעיר את ההערות הבאות, שיש בהן - כמדומני - לתרום להבהרת עניינים שנזכרו ברב-שיח האמור:

א) לשאלת "אקדמיות בישראל" (עמ' 1-2). צריך לזכור כי כעשר שנים לפני הקמת האקדמיה למדעים, החליטה הממשלה להקים אקדמיה ללשון העברית, וכעבור שלוש שנים מאז החלטה בשנת תשי"ג - 1953, חוקקה הכנסת חוק מיוחד בעניין זה. וכך הייתה ההשתלשלות:

1) ביד-טו טבת תש"ז (1947) החליט ועד הלשון "שמוסדות הוועד (הנשיאות והוועד המרכזי) ימשיכו בפעולה בכלל, והוועדה לבדיקת תכניות הפעולה תעבד הצעות להפיכת ועד הלשון לאקדמיה" (זיכרון דברים של הישיבה פורסם בלשונונו טז עמ' 77-81).

בן-גוריון ובין אנשי ועד הלשון, שלא ראו פסול בשם הלועזי והמקובל אקדמיה. ואמנם בהשפעתם הציעה ועדת החינוך של הכנסת (בישיבתה בחודש אב) שינוי זה: "חוק האקדמיה ללשון העברית". שר החינוך, דינור, בנאומו לפני ועדת החינוך העלה את הרעיון כי "בית ועד" הוא השם העברי המקביל לשם הלועזי אקדמיה. לבסוף נתקבלה הפרשה בממשלה, וכך נוסח החוק סעיף ראשון: "מוקם בזה מוסד עליון למדע הלשון העברית; המוסד הוא אקדמיה ללשון, ושמו ייקבע על ידי".

פירוט הדברים ותמציות הנאומים בכנסת תמצא ב"דין וחשבון של הוועד המכין לייסוד האקדמיה ללשון העברית", לשוננו יח עמ' 225-238.

מן העניין לראות כי שבע שנים לאחר המעשה עדיין החזיק בן-גוריון בדעתו וביקש להקים "בית ועד למדעים".

בברכה,  
זאב בן-חיים

